

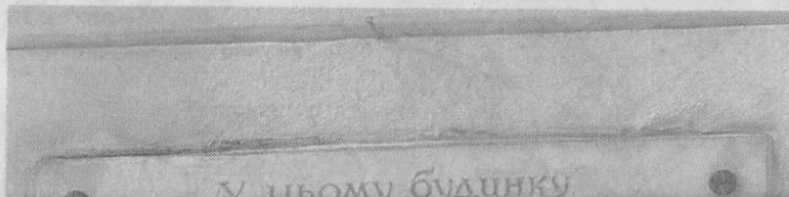
Перлина Тростянця

Історико-культурний комплекс у Тростянці – безсумнівно, окраса і перлина Сумщини, її візитівка. Ще в далекому 1720 році тростянецькі землі стали власністю духівника царя Петра I – Тимофія Надаржинського.

Фото 1

Тож поміщицький палац, про який піде мова, був побудований у 1762 році Надаржинськими. Маєтки та землі Тростянця в 1820 році як посаг переходять до сім'ї генерала Олексія Корсакова, а з 1843 р.

— до сім'ї князя Голіцина. У 1868-1874 рр. маєтком володіє петербурзький купець Марк, у 1874 р. його купує цукрозаводчик Леопольд Кеніг. У другій половині XIX століття, за часів Кеніга, середина будинку була частково розібрана і збудована заново, але крила-флігелі збереглися в первісному вигляді. Під час перебудови в декор-фасаді використані елементи стилю бароко (криволінійні фронтони, скульптура), змінено планування кімнат, будинок був з'єднаний із флігелями, в яких жила прислуга і які знаходилися поруч по обидва його боки (фото 1).

Тут був Чайковський

Палац побудований у стилі класицизму з елементами бароко. Він складається з прямокутної центральної двоповерхової частини з короткими крилами, які переходами з'єднуються з одноповерховими, поставленими на погребі, Г-подібними флігелями. Перекриття — рівні, у вестибюлі зводи хрестові, а у підвалах — напівциркульні. Планування коридорів палацу здійснене з двостороннім розміщенням кімнат. Фасади споруди рустовані, вікна центральної частини прикрашені сандриками у вигляді карниза, а вікна флігелів — розетками у нішах. Пояс розеток протягнутий вздовж аттика, який завершує фасад крил.

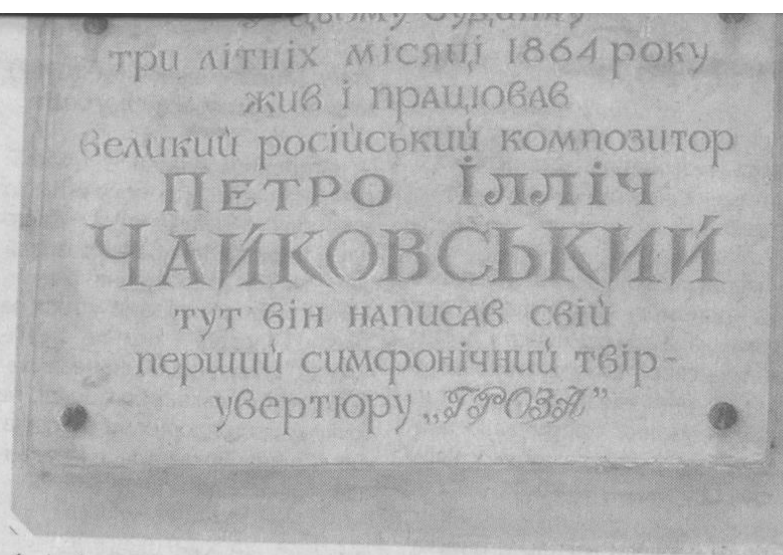

Фото 2

Головний вхід до садиби фланкований колонами. Він розташований у ложі за подовжною віссю будинку. На верхньому поверсі по ширині ложі є тераса, по боках якої розміщені барельєфи. З протилежного фасаду, з боку парку, також є вхід у палац через двох'ярусну терасу, що спирається на колонни. Нижній ярус огорожений балюстрадою, а верхній ярус — металевою решіткою художньої роботи. На верхньому поверсі по боках тераси розташовані ніші зі скульптурами. В інтер'єрі приміщення збереглися парадні дерев'яні сходи на другий поверх і танцювальна зала, прикрашена ліпленням і скульптурою та кареатидами. Вздовж старовинних дерев'яних сходів на стінах збереглася ліпнина у вигляді ангелів, що символізують рільництво й тваринництво.

Палац є композиційним центром старовинного помістя, до якого входять і збереглися до наших часів фортеця Круглий двір, частина парку та Благовіщенська церква. Саме у цьому будинку три літніх місяці 1864 року відпочивав всесвітньо відомий у майбутньому, а на той час студент петербурзької консерваторії, П. І. Чайковський. Свідченням цього є меморіальна дошка на одній зі стін будинку (фото 2). У місцевому краєзнавчому музеї, що розташований в одному з двох флігелів, є дзеркало і фортепіано, які вважають «сучасниками» композитора.

Друге народження

Протягом останніх двох років поміщицький палац «про-

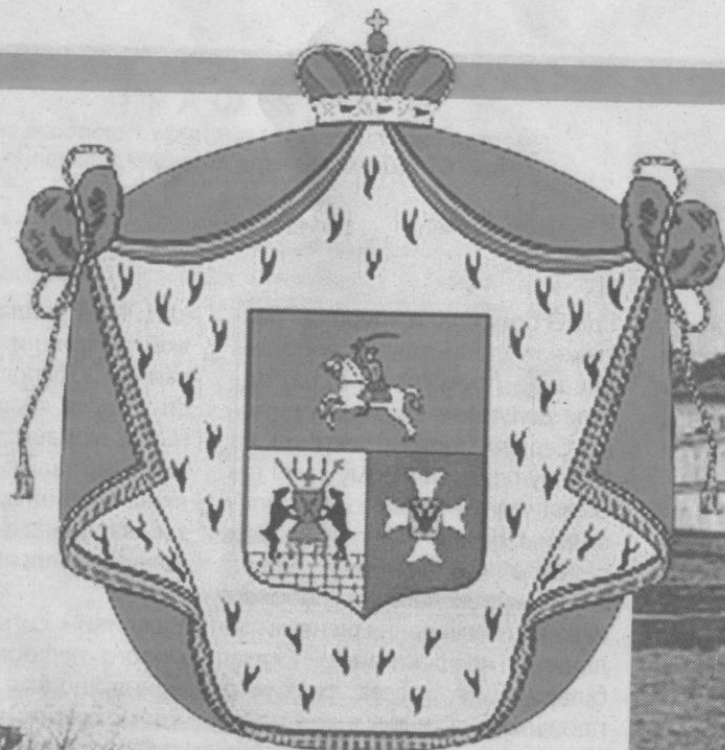

Фото 3

йшов» через друге народження. З десятків років приміщення пустувало і не опалювалося. Цього було досить, щоб почався процес руйнації. Та віднайшлися кошти для його реставрації. Поступово, кімната за кімнатою, відновлюється прекрасна споруда. Недарма говорять — для того, щоб оцінити, треба спочатку втратити. Добре, що тростянчани своєчасно спохватилися і відновили родове помістя Надаржинських та Голіциних, яке в період свого відродження здобуває зовсім нове призначення. Не дивлячись на те, що будинок ще повністю не реставрований, та саме він стає місцем проведення вечорів класичної музики,

стіни величної зали прикрашають роботи учасників Міжнародного пленеру художників (фото 3).

Невід'ємною частиною садибного комплексу є Круглий двір — визначна пам'ятка історії та культури міста Тростянець. Споруда збудована у 1749 році. Вона не має аналогів у вітчизняній архітектурі XVIII століття як за оригінальністю задуму, так і за своїми масштабами. Це овальна споруда з високими бастионними стінами та симетрично розташованими чотирма баштами, арочними воротами посередині. Вона нагадувала маленьку фортецю (фото 4).

Герб Голіциних

Фото 4

Круглий двір: вчора — база райспоживспілки, сьогодні — центр культурного життя

Круглий двір — це, так би мовити, продукт епохи свого століття. У старовину подібні будівлі були дворами-фортецями, обнесеними частоколом. Круглий двір, на випадок нападу, був з'єднаний з поміщицьким палацом підземним ходом, а у його баштах були колодязі для води. Хоча жодної згадки у історичних джерелах про те, що хоча б раз Круглий двір у Тростіанці

Після Надаржинських Круглий двір перейшов спочатку до Корсакових, а потім до Голіциних. У той час серед аристократів було модним влаштовувати природні театри. Князь О. Голіцин, предводитель Харківського дворянства, був шанувальником мистецтва, тому організував із своїх кріпаків три акторські трупи — драматичну, балетну і циркову. Вдовж стін Круглого

Наступний власник — Леопольд Кеніг зайнявся вирощуванням породистих рисаків. Йому, як підприємцю, було вже не до театру. Тому Круглий двір він використовував як місце для вирощування, утримування і подальшого продажу коней. Внутрішня територія Круглого двору використовувалася як місце для їхнього вигулу.

У 2000 році підприємства району провели відновлювальні роботи зовнішньої стіни будівлі. А з 2006 року продовжується реставрація зовнішньої частини Круглого двору і починаються капітальні відновлювальні роботи всередині споруди. За короткий проміжок часу завдяки благодійній участі майже всіх трудових колективів, бюджет-

хоча жодної згадки у історичних джерелах про те, що хоча б раз Круглий двір у Тростянці використовувався у оборонних цілях, не було. При його спорудженні були використані, безперечно, типові форми південно-руського двору. Однак архітектор включив у проект елементи замкобудування Заходу та передбачив стримане оздоблення. Воно мало вигляд карнизів, якими завершувався кожний ярус стіни і поверху башт. Високо піднялася і красива арка-в'їзд. Верхній ярус прикрашений вузькими стрічастими нішами, схожими на бійниці, і закінчується карнизом на кронштейнах. Чотири башти Круглого двору – триярусні зі стрічастими вікнами, вкриті шатровим дахом із невеликим шпилем.

Мистецтва, тому організував із своїх кріпаків три акторські трупи – драматичну, балетну і циркову. Вздовж стін Круглого двору містилися ложі з бар'єрами для глядачів, під ложами – конюшні, де утримувалися циркові коні. Артисти-кріпаки жили в баштах. Тут також жили і майстрині-вишивальниці. Посередині будівлі, просто неба, була циркова арена, щось на зразок римського Колізею. Як бачимо, князь Голіцин дав Круглому двору друге життя. На видовища сюди збиралася вся знать з округи. Петро Ілліч Чайковський, який перебував тут невдовзі після відміни кріпацтва, з насолодою слухав пісні майстринь – то протяжні і сумовиті, то ніжно-ліричні. Це було першим для нього знайомством з українськими пісennими скарбами.

Круглого двору використовувалася як місце для їхнього вигулу. У післяреволюційний період доля Круглого двору була невтішною. Протягом майже декількох десятків років у ньому розміщувалася база райспоживспілки. Тут був тарний склад, ковбасний цех, цех із виготовлення хлібного квасу. Безгосподарність, неконтрольована зміна температурного режиму, постійна надмірна вологість підточували старі стіни. Круглий двір, ця унікальна пам'ятка архітектури, був доведений до жахливого стану. З башт було знято перекриття, частина стін обвалилася або трималася на металевих підпорах. У 1980-х роках тут сталася пожежа, яка знищила всі дерев'яні перекриття всередині Круглого двору. Почався занепад пам'ятки та її руйнування.

У середині споруди. За короткий проміжок часу завдяки благодійній участі майже всіх трудових колективів, бюджетних установ, комунальних підприємств міста було зроблено дуже багато по відтворенню первозданного вигляду будівлі. Це дало змогу провести вже у 2008 році всередині Круглого двору Всеукраїнський сільський фестиваль мистецтв «Боромля» і I-й Міжнародний фестиваль класичної музики імені П. І. Чайковського. Тільки тепер, коли Круглий двір засвітився величчю і красою відремонтованих і свіжопофарбованих стін і башт, новим блискучим дахом, жителі і гості міста відчули, що він є насправді вінцем Тростянця, перлиною Сумщини (фото 5).

За матеріалами
Ангеліни Гайдукович,
Тростянецький районний ПДЮ

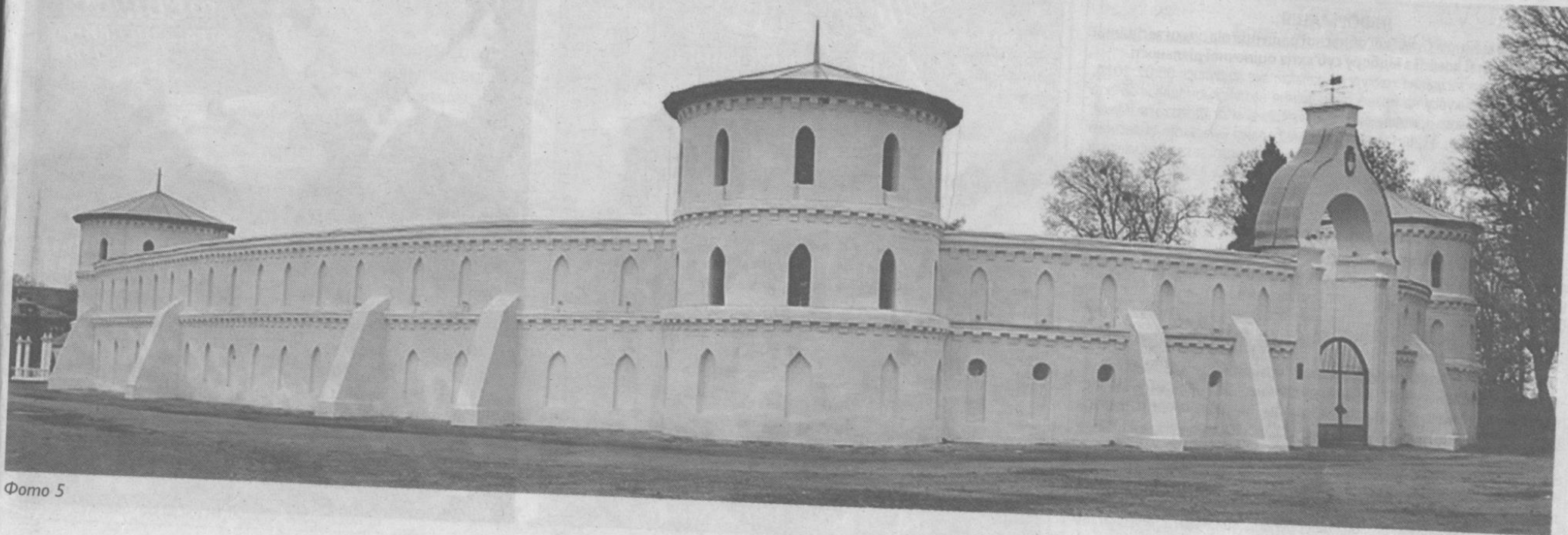

Фото 5